

นโยบาย

ผู้บริหารของแต่ละองค์การ เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการกำหนดแนวคิดหรือเจตนารมณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน (line of action) ต่าง ๆ ขององค์การนั้น ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ แนวคิดหรือเจตนารมณ์ในการดำเนินงานก็คือ “นโยบาย” (policy) ในการบริหารองค์การนั่นเอง

ความหมาย

นโยบายเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีโดยการสมาศคำว่า “นย” กับ “อุปาย” เข้าด้วยกัน ซึ่งในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง “หลักการและวิธีปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ” และถ้าพิจารณาในแง่ของวิชาการบริหาร อาจกล่าวได้ว่า นโยบายหมายถึง กรอบของความคิดหรือเจตนารมณ์ในการดำเนินงานของผู้บริหารองค์การ โดยมีลักษณะเป็นแนวคิดกว้าง ๆ ที่อาจเขียนขึ้นไว้เป็นข้อความหรือเป็นคำกล่าวที่แสดงถึงปรัชญาหรืออุดมการณ์ในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จของผู้นำหรือผู้บริหารองค์การนั้น จากความหมายดังกล่าวนี้เอง ถือได้ว่านโยบายเป็นกระบวนการบริหารที่ก่อให้เกิดแผนงาน (plan) โครงการ (program) และโครงการงาน (project) ซึ่งเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือการบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ อย่างไรก็ตามนโยบายอาจถือว่ามี ความหมายเช่นเดียวกับคำว่า กุศโลบาย

นโยบายเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนในการกำหนด โดยมีหลักการและเหตุผลที่สำคัญหลายประการ ขั้นตอนที่สำคัญของการกำหนดนโยบายได้แก่ ขั้นการวิจัยและการวิเคราะห์นโยบาย ขั้นการพัฒนาและกำหนดโครงสร้างนโยบาย ขั้นการเสนอใช้และการนำนโยบายไปปฏิบัติ และขั้นการประเมินผลและการประเมินผลนโยบาย ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

๑. **ขั้นการวิจัยและการวิเคราะห์นโยบาย** (Policy Research and Analysis) หมายถึง การรวบรวมข้อมูล เอกสาร และสารสนเทศต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์หาข้อมูลที่ดีที่เหมาะสมไว้ เพื่อกำหนดนโยบาย อันจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางและการตัดสินใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติงาน

๒. **ขั้นการพัฒนาและกำหนดโครงสร้างนโยบาย** (Policy Development and Structuring) หมายถึงการปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องและเหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่และสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ขององค์การ ทั้งนี้เพื่อให้นโยบายมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

๓. **ขั้นการเสนอใช้และการนำนโยบายไปปฏิบัติ** (Policy Purveyance and Implementation) หมายถึงการนำนโยบายที่มีแผนงานหรือโครงการเด่นชัดแล้วไปปฏิบัติ โดยแจกจ่ายให้กับบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสอดคล้องเหมาะสมกับแผนงานหรือโครงการเหล่านั้นรับไปปฏิบัติ เพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ และสามารถบรรลุถึงเป้าหมายของแผนงานหรือโครงการ

๔. **ขั้นการประเมินผลและการประเมินผลนโยบาย** (Policy Assessment and Evaluation) หมายถึงการวิเคราะห์การดำเนินงานโครงการหรือแผนงานว่าได้บรรลุถึงเป้าหมายมากน้อยเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคหรือไม่ ได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อการตัดสินใจว่านโยบายที่กำลังดำเนินอยู่นั้นจะคงใช้ได้ต่อไป หรือต้องการการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกไม่ใช้อีกเลย

นอกจากการกำหนดนโยบายจะต้องมีขั้นตอนดังที่ได้กล่าวแล้ว การกำหนดนโยบายที่ดีควรต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญต่อไปอีกด้วย คือ

๑. การกำหนดนโยบายจะต้องสอดคล้องกับภารกิจ

และวัตถุประสงค์ขององค์การ และจะต้องสอดคล้อง หรือสัมพันธ์กับระเบียบ และกฎเกณฑ์ของสังคมด้วย

๒. การกำหนดนโยบายจะต้องเกิดจากข้อมูล เอกสาร และสารสนเทศที่มีความเป็นจริง

๓. การกำหนดนโยบายจะต้องเป็นไปตามความต้องการหรือก่อให้เกิดผลประโยชน์กับบุคคลโดยส่วนรวม

๔. การกำหนดนโยบาย จะต้องเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นภาษาเขียนที่เข้าใจได้ง่ายและเข้าใจตรงกัน และเป็นนโยบายที่ถือได้ว่าเป็นจุดร่วมหรือศูนย์ประชาสัมพันธ์ขององค์การ

๕. การกำหนดนโยบายควรต้องคำนึงถึงข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น และความต้องการของผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานเป็นสำคัญอีกโสดหนึ่งด้วย

นโยบายที่ดีย่อมนำมาซึ่งเสถียรภาพและความมั่นคงขององค์การ นโยบายกับการบริหารเป็นสิ่งที่แยก

กันไม่ออกและเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะต้องเรียนรู้ และจะต้องสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความมีประสิทธิภาพขององค์การหนึ่งองค์การใดขึ้นอยู่กับ การเข้าใจ “นโยบาย” ร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การ อย่างไรก็ตามนโยบายที่ดี หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการ เช่น ความสามารถของผู้กำหนดนโยบาย ความสามารถและความเข้าใจของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ การจัดระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพในหน่วยงาน และรวมถึงทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นด้วย นโยบายที่องค์การนำไปใช้ได้มักเป็นนโยบายที่สมาชิกขององค์การส่วนใหญ่เห็นชอบ โดยคาดหวังว่าเป็นนโยบายที่ให้ผลประโยชน์กับสมาชิกขององค์การโดยส่วนรวม

ประชุม รอดประเสริฐ

บรรณานุกรม

ประชุม รอดประเสริฐ นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี พิมพ์ครั้งที่ ๒ เนติกุลการพิมพ์ ๒๕๒๘

Koontz, Harold, and Cyril o'Donnell, **Management : A Systems and Contingency Analysis of Managerial Functions**, 6th, ed. Tokyo ; McGraw – Hill Kogajusham 1976.

Terry, George R., **Principles of Management**, 7th ed. Homewood, III; Richard D. Irwin, 1977.

Tropman, John E., and et. al., (eds.) **Strategic Perspectives on Social Policy** New York ; Pergamon Press, 1967.